

Szczepan Czarnecki

Zmiany polityczne w Rumunii: kryzys w Partii Socjaldemokratycznej

Przeprowadzone w Rumunii w dniu 26 maja 2019 r. wybory do Parlamentu Europejskiego zakończyły się wygraną opozycyjnej Partii Narodowo-Liberalnej (PNL). Tego samego dnia odbyło się referendum dotyczące reform wymiaru sprawiedliwości, wdrażanych przez rząd koalicyjny Partii Socjaldemokratycznej (PSD) oraz Sojuszu Liberałów i Demokratów (ALDE). Wyniki referendum odzwierciedlają negatywne wobec rządu nastroje społeczne. W wyniku podtrzymania przez Sąd Najwyższy Rumunii wyroku sądu pierwszej instancji, dzień po wyborach do PE lider Partii Socjaldemokratycznej Liviu Dragnea rozpoczął odbywanie trzyipółletniej kary więzienia za działania korupcyjne.

Wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rumunii odzwierciedlają rosnące niezadowolenie społeczne z rządu tworzonych przez koalicję PSD-ALDE. Problemy polityki wewnętrznej państwa zdominowały kampanię wyborczą, skoncentrowaną w głównej mierze na reformie sądownictwa oraz sprawie korupcji. Rozczarowanie obywateli Rumunii klasą polityczną oraz frustracja wywołana niechęcią do obozu rządzącego przełożyły się na wyniki wyborów. Zwycięstwo w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rumunii – przy frekwencji 49,02% – odniosła krytyczna wobec rządu, centroprawicowa Partia Narodowo-Liberalna, która uzyskała 26,7% głosów, a tym samym 10 mandatów w PE. Współtworząca rząd Partia Socjaldemokratyczna osiągnęła wynik 22,8%, co przełożyło się na 8 mandatów w PE. PSD odnotowała znaczący spadek poparcia, uzyskując 15% głosów mniej aniżeli w poprzednich wyborach do PE w 2014 r. Ze względu na wdrażane reformy, faktycznie hamujące walkę z korupcją, a także tryb przyjmowania ustaw partia została zawieszona w prawach członka grupy S&D w Parlamencie Europejskim. Kolejną, trzecią pozycję i 21,8% głosów (8 mandatów) uzyskał opozycyjny wobec rządu sojusz Aliantą USR PLUS, w skład którego weszły: Związek Zbawienia Rumunii – USR oraz Partia Wolności, Jedności i Solidarności. Partie Pro Romania, Demokratyczny Związek Węgrów w Rumunii – UDMR oraz Partia Ludowa – PMP uzyskały wyniki oscylujące pomiędzy 5,7-6,7%, zdobywając tym samym po dwa mandaty w PE. Wynik 4,14%, poniżej wymaganego progu wyborczego, uzyskała współtworząca obecny rząd partia ALDE. Spadek poparcia dla PSD i ALDE jest skutkiem długotrwałego kryzysu politycznego w Rumunii.

Referendum dotyczące wymiaru sprawiedliwości, ogłoszone w marcu 2019 r. przez skonfliktowanego z rządem prezydenta Rumunii Klausa Iohannisa, również okazało się niekorzystne dla obozu rządzącego. Przy 43,35% frekwencji, obywatele Rumunii wyrazili zdecydowany sprzeciw wobec zmian zaproponowanych przez koalicję rządową PSD-ALDE w odniesieniu do wymiaru sprawiedliwości. Udzielając odpowiedzi na dwa pytania dotyczące reform sądownictwa, 80,9% głosujących opowiedziało się za zakazem amnestii i ułaskawień za przestępstwa korupcyjne, a 81,1% biorących udział w referendum poparło zakaz wydawania przez rząd nadzwyczajnych rozporządzeń w odniesieniu do przestępstw, kar i organizacji systemu sprawiedliwości. Obawiając się niekorzystnego wyniku referendum, rządząca koalicja PSD-ALDE wezwała wyborców do bojkotu referendum, licząc na nieprzekroczenie progu ważności wynoszącego 30%.

Więzienie dla byłego wicepremiera. Dzień po wyborach do PE, kierujący Partią Socjaldemokratyczną Liviu Dragnea poddał się karze pozbawienia wolności. Lider PSD został oskarżony o wyłudzenia ze skarbu państwa kwoty 24 tys. euro (ok. 108 tys. lei rumuńskich). Sąd Najwyższy Rumunii podtrzymał wcześniejsze orzeczenie sądu pierwszej instancji skazujące byłego wicepremiera Rumunii w latach 2012-2014 na karę trzech i pół roku więzienia. Jest to już drugi wyrok na lidera PSD. Poprzedni wyrok za oszustwa wyborcze sprawił, że lider rumuńskich socjaldemokratów, pomimo niezwykle wysokiej pozycji w swojej partii, nie mógł objąć funkcji premiera.

Kontrowersje wokół obozu rządzącego. Reformy wdrażane przez powołany w grudniu 2016 r. koalicyjny rząd PSD-ALDE od samego początku budziły wiele zastrzeżeń natury prawnej. Działania rządu dotyczące wymiaru sprawiedliwości spotkały się z krytyką Komisji Europejskiej oraz partii opozycyjnych. Problemy praworządności wywołały także ogromny sprzeciw społeczny, przekładający się na fale największych od 1989 r. antyrządowych protestów, które doprowadziły do konfliktu wewnętrznego w PSD oraz fasadowych zmian personalnych w rządzie. W czerwcu 2017 r. rozwiązano gabinet skonfliktowanego z Dragneą Sorina Grindeanu (PSD). Premier Mihai Tudos (PSD) również utracił poparcie lidera socjaldemokratów, co spowodowało jego rezygnację. Dnia 29 stycznia 2018 r. na urząd premiera powołana została długoletnia sojuszniczka Dragnei – Viorica Dăncilă (PSD). Rotacje personalne nie zatrzymały jednak fali demonstracji we wszystkich większych miastach Rumunii. Protestujący żądali dymisji rządu, a jednocześnie sprzeciwiali się łagodzeniu przepisów korupcyjnych, zmianom w kodeksie karnym oraz odwołaniu w lipcu 2018 r. Laury Codruṭy Kövesi, głównej prokurator Krajowego Biura Antykorupcyjnego (DNA). Propozycja ustawy liberalizującej kodeks karny w zakresie działań korupcyjnych, umożliwiająca ulaskawienie osób oskarżanych o przestępstwa gospodarcze, przyczyniła się do silnego konfliktu pomiędzy prezydentem Klausem Iohannisem (PNL) a rządem stworzonym przez koalicję PSD-ALDE. Prezydent Iohannis zaskarżył ustawę do Trybunału Konstytucyjnego i wielokrotnie uczestniczył w antyrządowych demonstracjach. Protesty z sierpnia 2018 r., pomimo iż w większości pokojowe, zostały brutalnie spacyfikowane przez policję. Użycie przemocy wobec protestujących spotkało się z krytyką partii opozycyjnych i reakcją międzynarodową, m.in. placówek dyplomatycznych wielu państw europejskich, Komisji Europejskiej oraz organizacji pozarządowych.

Wnioski. Kontrowersje związane z działaniami koalicji rządowej PSD-ALDE w zakresie wymiaru sprawiedliwości oraz kara więzienia dla lidera partii PSD mogą odegrać decydującą rolę w nadchodzących wyborach prezydenckich, planowanych na koniec 2019 r. Atutami kampanii wyborczej prowadzonej przez starającego się o reelekcję Klausa Iohannisa będą jego konflikt z tracącą poparcie PSD oraz sprzeciwianie się reformom wymiaru sprawiedliwości. Niewątpliwie swojego kandydata zaprezentuje równieżUSR, stanowiący obecnie trzecią siłę parlamentarną w Rumunii. Można przypuszczać, że przedstawiciele centroprawicowych PNL iUSR odegrają kluczową rolę w wyborach prezydenckich, marginalizując kandydatów pozostałych partii.

Wygrana PNL w wyborach do Parlamentu Europejskiego wskazuje na możliwe zmiany układu sił na rumuńskiej scenie politycznej. W kolejnych wyborach parlamentarnych, planowanych wstępnie na koniec 2020 r., najważniejszą rolę odegrają ugrupowania zajmujące krytyczne stanowisko wobec obecnego rządu. Zarówno Partia Narodowo-Liberalna, jak i Związek Zbawienia Rumunii podejmą walkę o pozycję lidera w rumuńskiej polityce. Obie partie opowiadają się za intensyfikacją współpracy z UE. Dotyczy to zwłaszczaUSR, zbudowanej na fundamencie społeczeństwa obywatelskiego, podkreślającej znaczenie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej.USR twierdzi, że Rumunia powinna mieć zdecydowanie silniejszą pozycję w UE i NATO, a także większy wpływ na procesy decyzyjne w strukturach europejskich. Priorytetem dla partii jest również jak najszybsze wejście Rumunii do strefy Schengen.

Porażka wyborcza PSD niewątpliwie doprowadzi do przeprowadzenia zmian w strukturze partii i podjęcia próby odbudowy utraconej pozycji politycznej. Rozczarowanie społeczne w odniesieniu do PSD i spadek poparcia nie umożliwią socjaldemokratom odbudowanie pozycji lidera. Utrata zdolności koalicyjnej sprawia, że nawet przy dobrych wynikach w kolejnych wyborach PSD nie będzie miało możliwości sformowania rządu. Prawdopodobieństwo wycofania się z najbardziej kontrowersyjnych reform wymiaru sprawiedliwości oraz kara pozbawienia wolności dla Liviu Dragnei niewątpliwie będą miały pozytywny wpływ na poprawę stosunków Rumunii z partnerami z UE.